

Zelliger Erzsébet 70 éves*

Tisztelt Társaság! Kedves ünneplő Kollégák!

Tisztelt Zelliger Tanárnő, kedves Erzszi!

„Amikor egyik tanítványa azon siránkozott, hogy elvesztette a jegyzeteit, Antiszthe-nész így feddte meg az illetőt: »A tartalmat a lelkedbe, nem pedig a pergamenlapokra kellett volna fölírnod.«” (Diogenész Laertiosz 12. VI. 5. Bollók János fordítása.) A görög filozófus megfontolásra érdemes szavaihoz egy kis kiegészítés kívánkozik: csak az a tanítás képes a tanítványoknak nem csupán az értelmébe, de a lelkébe is beivódni, amely tudáson a mester lelke is átsugárzik.

Zelliger Erzsébet, amikor eddigi kutatói életpályája során maga választhatott kutatási témát, az minden esetben lelkéből fogant. A szülőföldről adnak hírt a csallóközi szövegmutatványok, családi kapcsolatok sejlenek fel az ausztriai magyarság nyelvhasználatának kitartó kutatása mögött, a magyar keresztény múlt iránti érdeklődés jegyében fogant többek között az első eredetiben fennmarad oklevelünket, a Tihanyi alapítólevelet vagy az első magyar nyelvű népéneket, a Zsigmond-kori Húsvéti népéneket feldolgozó monográfia. Ugyancsak nemzeti múltunk kutatásának a vágya irányította figyelmét a közelmúltban újabb témák: a magyar őstörténet, illetve rovásírásos nyelvemlékeink vizsgálata felé.

Szakmai érdeklődése középpontjában a magyar nyelv története, valamint az élő nyelv területi és társadalmi tagolódása áll. E vizsgálati megközelítések természetesen számos ponton kapcsolódnak össze saját kutatásaiban is, ekként – akár csupán a publikációs listát tanulmányozva is – (bár a kifejezést maga talán le sem írta) egy dimenzionális nyelvszemléletű kutatói életmű tárul elénk.

Kutatási területeket azonban – természetes módon – nem csupán választott, de kapott is. Benkő Loránd professzor vezetése alatt bekapcsolódott a Magyar nyelv történeti-etimológiai szótárának munkálataiba. A kutatócsoport a tanárnő számára is kiváló (sokszor és hálával emlegetett) filológiai és nyelvtörténeti iskolának bizonyult. Részt vett továbbá A magyar nyelv történeti nyelvtanának munkálataiban is: az ige-tövek és a szóösszetételek történetének kutatására és bemutatására kapott megbízást.

Mind választott kutatásait, mind a ráosztott kutatói feladatok elvégzését pontosság, megbízhatóság és igen alapos filológiai körültekintés jellemzi. Köszönhető ez mindenekelőtt saját szakmai igényességének, továbbá a fentebb említett etimológiai iskola kiváló alapozásának, de bizonyosan szerepe van ebben a példakép meghatározó személyiségének és munkamódszerének, máig a legkedvesebb tanáraként hálával és szeretettel emlegetett Bárcki Géza professzornak is.

Zelliger Erzsébet oktatói munkája eleven és friss, hiszen ő is – mint számosan mesterei és pályatársai közül – gyakran adott és ad helyet az éppen őt érdeklő, újonnan kutatót (amint említettük: lelkéből fakadó) témáknak oktatói gyakorlatában. Emlékezetes marad az 1988-as nyelvészeti szeminárium (akkoriban a proszeminárium megfelelője volt), amelyen Erzszi tanárnő a Schola Hungarica ifjú tagjával, Csalog Eszter csoporttársammal folytatott élénk szakmai beszélgetést az újonnan felfedezett Zsigmond-kori töredékről. Hasonlóképpen kerültek elő később a pálos iskoladrámák, vagy – önálló szakszemináriumként is meghirdetve – a bibliai Judit könyvének párhuzamos kódexolvasása. Ugyancsak emlékezetesek

* Elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság felolvasó ülésén 2015. március 3-án.

a kilencvenes évek elején az oktatásban frissen megjelent szociolingvisztika szemináriumok, melyek – akkor még tankönyv híján is – a vonatkozó szakirodalom feldolgozására épülő, Erzsi tanárnő saját kutatási tapasztalataival színesített műhelymunkákká alakultak.

Zelliger Erzsébet az oktatás mellett folyamatosan kitüntetett figyelemmel kíséri tanítványainak egyéni kutatásait is. Ezzel összefüggésben a diákkörben folyó tudományos munka szervezése és szakmai segítése egész kutatói pályáján átívelő szívügye. Ez sem előzmény nélküli: végzős egyetemistaként a Magyar Nyelvészeti Diákkör titkára. Már ekkor felfigyeltek szakmai elhivatottságára: munkáját Eötvös-plakettel jutalmazták. Immár oktatóként több mint egy évtizeden át a diákkör vezető tanára volt, irányítása alatt ez a diákkör érdemelte ki több éven keresztül is „A kar legjobb diákköre” címet. Ez az elismerés jutalomképpen újabb és újabb saját Acta Iuvenum kötetek megjelenését tette lehetővé, melynek szerkesztője és szakmai lektora volt. Diákköri tudományszervező munkájáért miniszteri dicséretben is részesítették. A legnagyobb örömet számára mégis a diákkör tagjainak szakmai előmenetele, az országos megmérettetésben sikeres szereplése jelentette. A diákköri munka a további évtizedekben is szívügye maradt, ma nélkülözhetetlen szakmai segítőtje a Nyelvészeti Diákkör nyelvtörténeti műhelyének, a Benkő Loránd Magyar Nyelvtörténeti Diákműhelynek.

Számos további, az egyetemi életet színessé tevő munkálkodása közül feltétlenül ki kell emelnünk az immár több mint négy évtizedes múltra visszatekintő, Fodor Katalin tanárnővel együtt, töretlen lelkesedéssel szervezett tanszéki nyelvjárásgyűjtő tanulmányutak sorozatát. A terepmunkába való bekapcsolódás, a tanulmányutak szakmai, kulturális és személyes tapasztalatai számtalan hallgatónak jelentettek és jelentenek ma is feledhetetlen, életre szóló élményt.

A kutató küldetése és egyben felelőssége is, hogy tudását az egyetem szakmai körén kívül is megossza. Erzsi tanárnő ebben is példát mutat. Nem csupán a szűkebb szakmai közösségek számára felkínált konferenciákra, szimpóziumokra, kongresszusokra kell gondolnunk, melyeknek rendszeres előadója vagy éppen szervezője, ezeken túl fontos küldetésének tartja (mind népszerű előadások, mind rádiós és televíziós szereplések formájában) a tudomány széles körben való megosztását. Nyelvemlékeink népszerűsítésén, a magyar múlt fontos kérdéseinek feltárásán túl nagyszámú előadásának sorában kiemelkedő jelentőségűek a magyarság (különösen is a kisebbségben vagy emigrációban élő magyarság) jelenével foglalkozó, ezen belül főként az ausztriai magyarság nyelvét, nyelvhasználatát és sorskérdéseit feltáró hazai és külföldi előadások. A tudomány szélesebb körű megosztásában is a szakmai igényesség és alaposág vezérli. Jelzi ezt többek között, hogy az ilyen indíttatásból született, a Tihanyi alapítólevelet bemutató ünnepi kötet egyben a nyelvtörténetesek számára hivatkozendó alapvető forrásmunkává vált.

A külső körülmények kedvezőbb alakulásának is köszönhetően, mindenekelőtt azonban Zelliger Erzsébet személyiségéből, kutatói és oktatói elhivatottságából fakad, hogy nem vettük észre nyugdíjba vonulását. Úgy tűnik, semmi sem változott.

Kedves Erzsi! Kívánjuk, hogy továbbra is maradj köztünk derűs személyiségeddel, áldozatos munkáddal és segítőkészségeddel, valamint tudásoddal és tapasztalataiddal, melyeket – visszaidézve az iskolaalapító görög filozófus szavait – továbbra is szeretnénk a „pergamenlapokon” túl a lelkünkbe is feljegyezni.

Mindehhez kívánunk sok erőt és egészséget, vidámságot és lelkesedést, Isten éltesen sokáig!

SZENTGYÖRGYI RUDOLF

Eötvös Loránd Tudományegyetem